

Nr 65.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anskaffning av vissa yllevaror för försvaret.

(1:a avd.)

I propositionen nr 85 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 29 februari 1952, föreslagit riksdagen att under fjärde huvudtiteln å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1951/52 till Anskaffning av vissa yllevaror anvisa ett reservationsanslag av 49 600 000 kronor.

Det svenska marknadsläget i fråga om textilvaror har sedan drygt ett halvt år tillbaka kännetecknats av en starkt förbättrad varutillgång, minskad efterfrågan och på vissa områden alltmera tilltagande avsättningssvårigheter. Denna utveckling får ses mot bakgrunden av den närmast hamstringsbetonade efterfrågestegring, som inträffade under höstmånaderna 1950 och som sammanhängde med de på grund av Koreakriget väntade prisstegringarna och farhågor för varubrist i framtiden. Nämda förhållanden gav upphov till en ansvallning av textilimporten särskilt under första halvåret 1951. Kvantitativt ökade importen av färdiga textilvaror under 1951 med inemot 50 % jämfört med 1950. Då samtidigt produktionen inom den inhemska textilindustrin, som normalt kan beräknas svara för ca 80 % av förbrukningen, bibehölls oförändrad och i fråga om vissa varuslag undergick en mindre stegring, visar den sammanlagda tillförseln av textilvaror till marknaden en ökning av omkring 10 %. Vad efterfrågan beträffar har, främst beroende på tidigare lagringsköp och de höjda priserna, uppenbarligen en omsvängning ägt rum, så att nu ett betydande köpmotstånd gör sig gällande. Preliminära beräkningar tyder på att konsumtionen av textilvaror för hela år 1951 låg ca 10 % lägre än under 1950. Utvecklingen har medfört en lagerökning, som torde motsvara inemot tre månaders förbrukning.

Det förändrade marknadsläget har för vissa delar av den svenska textilindustrin medfört kännbara svårigheter. Delvis torde dessa även ha sin grund i andra faktorer, såsom de starkt stegrade och fluktuerande råvarupriserna. Ullpriserna undergick exempelvis från våren 1950 till våren 1951 en fyrdubbling för att därefter relativt hastigt sjunka till mindre än hälften av toppriserna. Svårigheterna att anpassa prissättning och produktion efter de skiftande råvarupriserna har varit särskilt framträdande inom ylle-

industrien. De höga råvarukostnaderna har för en del företag även medfört ökade påfrestningar för likviditeten. Vad importen av färdiga yllevaror beträffar kan nämnas, att denna för exempelvis vävnader (inkl. cellullblandade) under 1951 uppgick till inemot 7 000 ton mot ca 5 000 ton under 1950. Det finns vidare anledning antaga att det stigande köpmotståndet i första hand riktat sig mot de relativt sett dyrare yllevarorna. Lönsamheten inom denna gren av textilindustrien torde dessutom på senare tid genomsnittligt ha varit avsevärt sämre än inom andra grenar av denna industri. Redan tidigt i höstas nödgades man inom vissa ylleindustriföretag vidtaga driftsinskränkningar, huvudsakligen genom en förkortning av arbetstiden.

Det nuvarande läget bedömes av ylleindustrien knappast komma att bli av längre varaktighet. Det köpmotstånd, som alltjämt gör sig gällande, anses, sedan kostnadsläget för råvaror och arbetslöner klarnat, komma att medföra en minskad import och en nedgång i de nu onormalt stora lagren inom landet. Ylleindustrien befinner sig emellertid just nu i ett brydsamt läge. Dess avsättning är i icke ringa utsträckning säsongbetonad. Den milda väderlek, som rått under den hittills tilländalupna delen av vintern, har ytterligare minskat efterfrågan och medfört ett bortfall i försäljningarna, som icke kompenseras av ökade försäljningar längre fram under våren.

Med anledning av den kris som sålunda drabbat ylleindustrien har representanter för denna hemställt att staten genom en större beställning måtte bereda industrien ökad sysselsättning under den tid som bedömts såsom mest kritisk. Det har framhållits, att ordertillgången för de närmaste månaderna är så knapp att avsevärda sysselsättningssvårigheter därunder måste uppstå.

Departementschefen har därefter anfört följande.

Uppenbart är, att icke varje sysselsättningskris inom industrien bör föranleda statliga stödåtgärder. En partiell nedgång av sysselsättningen inom ett visst verksamhetsområde, som kan medverka till ökad tillgång på arbetskraft inom betydelsefulla industrigrenar där arbetskraftsbrist nu råder, står icke i strid med vår nuvarande ekonomiska politik. Men om, såsom i fråga om ylleindustrien synes vara fallet, krisen har karaktär av ett allvarligt hot mot en näringsgren, som fyller ett viktigt ändamål, bör statliga stödåtgärder kunna komma i fråga. Från ylleindustrien har upplysts, att en omfattande permittering av arbetskraft måste äga rum inom de närmaste månaderna, därest staten icke ingriper med en mycket stor beställning. Det har å andra sidan bedömts såsom sannolikt, att sysselsättningssvårigheterna i nyss antydda omfattning kommer att vara av övergående natur och att sålunda en viss återhämtning kan påräknas inom en icke avlägsen framtid. Med hänsyn härtill synes det motiverat att genom statliga stödåtgärder underlätta industriens anpassning till den nivå, som efter den nu berörda krisen kan befinnas möjlig på längre sikt.

De statliga åtgärder som sålunda kan komma i fråga synes i enlighet med industriens förslag böra vidtagas i form av statliga beställningar. Verkställda undersökningar visar, att det inom det militära försvaret, civilförsvaret och sjukvårdsberedskapen föreligger avsevärda brister, som i detta sammanhang lämpligen kan fyllas. Om det med de statliga beställningarna avsedda syftet skall kunna nås är emellertid beställningar som endast avser att täcka befintliga brister icke tillräckliga. Det blir därför erforderligt att

nu anskaffa vissa yllevaror för den årliga fredsförbrukningen för ett antal år framåt. Detta innebär, att de statliga beställningarna på detta område under dessa år kommer att bli mindre än normalt.

Med dessa utgångspunkter har jag räknat med att drygt 2 miljoner meter yllevaror och därutöver 100 000 filter skall kunna anskaffas för det militära försvaret.

Enligt förhandlingar som förts mellan krigsmaterielverket, å statens vägnar, och ylleindustrien skulle kostnaderna för en anskaffning av denna omfattning uppgå till sammanlagt 49 600 000 kronor. Med hänsyn till behovet av snabba åtgärder synes detta belopp böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. Frågan om anvisande av anslag för anskaffning av yllevaror för civilt försvaret och sjukvårdsberedskapen torde anmälas av chefen för inrikesdepartementet.

Utskottet. Såsom av propositionen framgår har den kris, som drabbat ylleindustrien medfört för densamma kännbara svårigheter. Det har emellertid jämväl framhållits, att dessa väsentligen komma att vara av övergående natur. Uppenbart är, som departementschefen understryker, att icke varje sysselsättningskris inom industrien bör föranleda statliga stödåtgärder. En partiell nedgång av sysselsättningen inom ett visst verksamhetsområde, som kan medverka till ökad tillgång på arbetskraft inom betydelsefulla industri-grenar där arbetskraftsbrist nu råder, står icke i strid med vår nuvarande ekonomiska politik. Men om, såsom i fråga om ylleindustrien synes vara fallet, krisen har karaktär av ett allvarligt hot mot en näringsgren, som fyller ett viktigt ändamål, böra statliga stödåtgärder kunna komma i fråga i den mån de av regeringen anses kunna inordnas i dess allmänna ekonomiska politik. Närmast synes det här gälla att underlätta industriens anpassning till den nivå, som efter den berörda krisen kan befinnas möjlig på längre sikt. Att staten i detta fall träder emellan får dock icke tillmätas prejudicerande betydelse. Den statliga stödåtgärden synes jämväl utskottet lämpligast böra få form av statliga beställningar.

Inom det militära försvaret föreligga för närvarande avsevärda brister beträffande uniformspersedlar m. m. Enligt vad utskottet från arméförvaltningen inhämtat har man för att kunna tillhandahålla för fredstjänsten erforderlig materiel måst ur beredskapslagret uttaga persedlar i avsevärd omfattning. För att möta det omedelbara behovet av uniformspersedlar har det dessutom varit nödvändigt att till bruk utlämna stora delar av de förråd, som upplagts för att tillgodose det första ersättningsbehovet i händelse av krig. Även detta talar i sin mån för att det nu uppkomna tillfället begagnas för att under ganska gynnsamma ekonomiska villkor, vilket enligt vad som upplysts här synes vara fallet, få dessa brister täckta. För att stödåtgärden skall få avsedd effekt föreslås anskaffning även skola ske av vissa yllevaror för den årliga fredsförbrukningen för ett antal år framåt. Departementschefen har för ändamålet räknat med ett sammanlagt belopp av 49,6 miljoner kronor. Då ur militär behovssynpunkt icke något synes vara att erinra mot omfattningen av det stöd, som staten i detta fall skulle lämna, vill utskottet på anförda skäl biträda Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Anskaffning av vissa yllevaror å tilläggsstat II* till riksstaten för budgetåret 1951/52 under fjärde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 49 600 000 kronor.

Stockholm den 28 mars 1952.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 64.

Reservation

av herr *Lundgren*.